

Explanatio sancti Thome

Fun. sub iugo seruitutis contineri etc. Seruant tñ aliq̄ q̄
et si nō auctoritate diuina tñ humana rōe sunt vilia . sed
hoc deficit hic. Sunt em̄ graua bec fm̄ se considerata .
Tria aut̄ desideramus scz quietē honorē et sufficientiam
que bec legalia non habēt. Subtractio em̄ ciboz cōtra
ria est saturitati. Inducunt etiā laborē propt̄ obseruati
as multiplices. Nec sunt ad honorē sed ad confusionem
mīsa. vt illa aspersio cineris et huiusmodi. Act. 15. Hoc
est on⁹ quod nec patres nostri nec nos portare potui
mus etc. Ad non p̄cendū corpori id est ecclie nō ad hono
rem deit̄ sed ad saturitatē carnis. id est ad implendū car
nalem affectum.

Capitulū tertium.

Sicut si consurrexistis cū xp̄o : q̄
sursum sunt querite vbi xp̄s ē in
dextera dei sedēs. que sursum sunt
sapite nō que sunt super terram
Mortui em̄ estis et vita vestra abscondita ē
cū xp̄o in deo. cū aut̄ xp̄s apparuerit vita ve
stra. tunc et vos apparebitis cū ip̄o i gloria
Mortificate ergo mēbra v̄ra q̄ sunt sup̄ ter
ram. fornicationē. imundiciā. libidinē. concu
piscentiā malā. et auariciā que est simula
crozū seruitus propter que venit ira dei in
filios incredulitatis in quibus ambulastis
aliquando cum viueretis in illis .

Supra apostol⁹ monuit fideles cōtra seducētes : hic in
struit eos contra perueritatē moy. et p̄mo p̄p̄dit genera
lē doctrinā. Secūdo specialē ibi. Mulieres subdite etc.
Circa primū duo facit . qz primo instruit eos de habēda
recta intētionē finis. Secūdo de recitudine hūane acti
onis ibi. Mortificate etc. Itēz prima diuidit in duas p̄
tes. qz primo ponit modū instructionis. Secūdo assignat
rationē ibi. Mortui em̄ etc. Circa primū primo ponit sus
ceptū beneficiū. Secūdo ex hoc p̄cludit instructionis do
cumentū ibi. Que sursum etc. Beneficiū est q̄ surrexim⁹
cū xp̄o resurgente. sed hoc dupliciter. Ino modo per sp̄z
copozialis resurrectionis. 1. cor. 15. Si aut̄ xp̄s predicat
qz resurrexit a mortuis. quō quidā dicunt in vobis quō
niā resurrectio mortuoz nō est. Itē cū eo resurgente re
paramur ad vitā iusticie. Ro. 4. Tradit⁹ est p̄p̄ deli
cta nostra. et resurrexit propt̄ iustificationē nostrā. Qua
si dicat. Si xp̄o resurgente et vos resurrexistis. 2. cor. 4
Qui suscitauit dñm iesum et nos cum iesu suscitabit etc.
Deinde cū dicit. Que sursum etc. Concludit documē
tum debiti finis. et primo p̄ cōparationē ad finē et vt sinez
principaliter aliq̄s intēdat. Secūdo vt fm̄ finē de alijs
iudicet. Dicit ergo Si consurrexistis cū xp̄o que sursum
sunt querite. Mat. 6. Primū querite regnū dei et iustici
am eius etc. Sic em̄ est finis. ps̄. Unā p̄t̄ij a domitō etc.
Et ideo hoc dicit vbi xp̄s sedet in dextera. Mat. vl. Do
min⁹ quidē ibs postq̄ locutus est eis assumpt⁹ est in ce
luz et sedet a dextris dei etc. ps̄. Sede a dextris meis etc.
Et intelligēda est dextera nō pars aliqua copozalis sed
similitudinaria. Dextera em̄ est potior pars hominis . xp̄s
ergo sedet ad dexterā. qz fm̄ qz homo in potiorib⁹ bonis
patris est. sed fm̄ qz deus in equalitate eius est. Et sic sit
ordo in vobis . vt quia xp̄s est mortuus et surrexit. et sic ē
assumptus a dextris dei : ita et vos moriamini peccato .
vt postea viuatis vita iusticie. et sic assumamini ad gliaz.
Vel nos resurrexim⁹ per xp̄m ip̄e aut̄ ibi sedet. ergo de
siderium n̄m debet esse ad ip̄m. Mat. 24. Vbi fuerit

corpus ibi cōgregabunt et aquile etc. Mat. 6. Vbi ē d̄s
saurus tuus ibi est et cor tuū etc. Itē debem⁹ iudicare de
alijs fm̄ ip̄m. Et ideo dicit. Que sursum sunt sapite etc.
Astruit vnū et aliud negat. Sapit autēz que sursum sunt
qui fm̄ signas rationes ordinat vitā suā et de omnib⁹ ius
dicat s̄z eā. Itē. 3. Nec est sapiētia de sursum descēdens
Sapit aut̄ que sunt super terrā q̄ fm̄ terrena bona omnia
ordinat et iudicat. iudicans ea summa bona ps̄. 3. Et
gloria in cōfusione eoz qui terrena sapiunt etc. Deinde
de cū dicit. Mortui em̄ etc. Ponit ratio monitionis. Et
primo cōmēmorat quandā mortē. Secūdo innuit oculat
tationē cūcūda vite ibi. Et vita etc. Tertio docet huius
vite manifestationē ibi. Cū aut̄ xp̄s etc. Prius em̄ vnūz
phibuit et aliud astruit. et nunc ad bec duo redit. Pri
mo sic. Non sapite que sunt terrena. quia mortui estis ter
rene conuersationi. Mortuus em̄ hūc vite non sapit ea
que sunt huius mundi. ita et vos si mortui estis elemētis
huius mundi. Ro. 6. Estimare vos mortuos esse qui
dem peccator viuentes aut̄ deo etc. Esa. 26. Mortentes
non viuant. gigantes non resurgāt etc. Cū aut̄ dicit. Si
stimare etc. Subdit. Videntes. Et ideo alia vita est occē
ta. vnde etiā hic dicit. Et vita vestra etc. Et hanc vitā ac
quirimus nobis per xp̄m. 1. jo. 3. Christus p̄ peccis no
stris mortu⁹ est. iustus p̄ iniūctis etc. Quia vero bec vis
ta est p̄ xp̄m. xp̄s aut̄ est occultus a nobis. qz est in gloria
dei patris. Et similit̄ vita que per eū nobis dat̄ est in oc
culto vbi scilicet xp̄s est in gloria dei patris. p̄uērb. 3.
Longitudo dierū in dextera eius. et in sinistra ei⁹ diuitie
et gloria. ps̄. Quā magna mīliti do dulcedinis tue. quā
abscondisti tūmētibus te etc. Apoc. 2. Vincēt dabo mā
na absconditū etc. Ideo cū dicit. Cū aut̄ xp̄s etc. Ostēdit
quō manifestat̄ scilicet sicut et xp̄s quia dicit in ps̄. De
manifeste veniet. Et ideo dicit. Cū aut̄ apparuerit xp̄s
vita v̄ra. quia ip̄s est actor vite vestre. et quia in amore
eius et cognitione consistit vita vestra. Gal. 2. Cū ego
tam nō ego. vinit vero in me xp̄s etc. Tunc vos appare
bitis. 1. jo. 3. Cum apparuerit similes ei erim⁹ scilicet in
gloria. Itē. 3. Ab austro veniet et sanct⁹ de mōte phar
ran etc. Deinde cū dicit. Mortificate etc. Ordinat hu
manā actionē. Primo per cōhibitionē peccatoz. Secū
do per instructionē bonoz mox ibi. Induite vos etc. Cir
ca primū duo facit. quia primo p̄mittit monitionē. Se
cundo eius rationē exponit ibi. Expoliantes vos etc. Itē
rum prima in duas. quia primo prohibet vitia carnalia.
Secundo rationē assignat ibi. Propter q̄ etc. Circa pri
mum duo facit. quia primo ponit generalē phibitionē.
Secūdo explicat in speciali ibi. Que sunt etc. Dicit q̄ nō
debet̄ sapere que sunt sup̄ terrā : sed mortificate quicquid
terrenū et specialiter mēbra que sunt etc. Quod p̄t̄ ex
poni similitudinariē. quia conuersatio nostra est cōtinēs
multos actus. sicut corpus multa mēbra. et in cōuersati
one bona prudentia est sicut oculus dirigens . fortitudo
aut̄ sicut pes portās. In mala vero astutia sicut ocul⁹. p̄
tinacia vero sic pes. Bec q̄ mēbra sunt mortificāda. Vel
aliter de mēbris copozis carnalibus dixit. Mortui estis
etc. scilicet terrene conuersationi. Quō. Et respōdēs di
cit. Mortificate etc. Instantū ergo moriamur culpe. in q̄
tum viuificamur per gratiā. Ita em̄ gratie reparat nos
q̄tum ad mēbra nō totaliter q̄tum ad corpus p̄pter fos
mitē Ro. 7. Ego ip̄e mente serui legi dei. carne autem
legi peccati Et paulo ante. Video aliā legē in membris
meis repugnantē legi mentis mee etc. Qui ergo mortui
estis q̄tum ad mentē mortificate concupiscētiā in mē
bris q̄ sūt sup̄ trā in q̄tū sūt sup̄ trā et terrena corpora. 1. cor.
6. Castigo corp⁹ meū et in seruitutē redigo etc. id ē nō p̄
mittendo et se peccati ad carnalia. Et ideo ponit pecca

in epistolam ad Colossenses III

ta in speciali. Et primo pure carnalia. Secundo media ibi. Et auaricia etc. Inter carnalia maxime concupiscens ra inclinat ad luxuria ubi est actus turpis. Et hoc vltimum naturam animi non rationis. quia omne peccatum est contrarium rationi. Et ideo dicit Fornicationem. Tob. 4. Attende tibi ab omni fornicatione etc. Vel contra naturam et sic dicit: Immundicia. Item delectatio est imunda. Unde dicit: Item concupiscencia praua. Unde dicit: Concupiscencia mala. Item ponit peccata media. Et primo auaricia cuius obiectum est corporale scilicet pecunia et complet in delectatione spirituali scilicet dominio talium. Et ideo comunicat cum carnalibus peccatis Et subdit. Que est idolorum seruitus Ephe. 5. Aut auarus. quod est idolorum seruitus. Sed nuncid auaricia ex suo genere est species idolatrie. et auarus peccat tanquam idolatra? Respondeo dicendum est. Non secundum speciem sed secundum similitudinem. quia auarus ponit vitam suam in pecunia. Idolatra est qui exhibet alicui ymagini honorem debitum deo. Auarus autem honorem debitum deo exhibet pecunie. quia tota sua vita circa hoc est. Quia vero auarus non intendit circa pecuniam se habere ut ad deum sicut idolatra ideo est minus peccatum. Deinde cum dicit Propter que venit etc. Dicitur ratione quare vitanda sunt hec peccata. Et est duplex. Una que mouet omnes. et alia que specialiter istos Pertinet ad ista vitanda dei. quia propter carnalia venit ira id est vindicta dei in filios dissidentie. id est peccatores qui dissident de deo. quia luxuria est filia desperationis. quia multi ex desperatione spiritualium dant se totaliter carnalibus. Et est dissidentie. quia quantum est de se non est confidendum ut corrigantur. et ideo venit ira dei sicut in Hebr. 6. et 7. de sodomitis et in diluuium. 18. et 19. Alia ratio est. quia illi aliquando fuerunt tales Unde dicit. In quibus et vos ambulastis aliquando scilicet de malo in peius. Et ponit hanc rationem propter duo scilicet et propter quod peccatus dicitur. 1. Per. 4. Sufficit preteritum tempus ad voluntatem genitum consummandam qui ambulauerunt in luxurijs etc. Vel quia experti estis quod in eis non est utilitas sed confusio. Ro. 6. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis?

Lectio secunda.

Nunc autem depolite et vos omnia. iram. indignationem. malitiam. blasphemiam turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicem: expoliate vos veterem hominem cum actibus suis. et induentes nouum cum qui renouatur in agnitione dei secundum imaginem eius qui creauit eum: ubi non est gentilis et iudeus. circuncisio et prepucium. barbarus et scitha. seruus et liber. sed omnia et in omnibus christus.

Supra apostolus monuit fideles contra vitia carnalia: hic monet eos contra vitia spiritualia. Et primo ponit vniuersalem ammonitionem. Secundo per partes distinguit Dicit ergo aliquando ambulastis in illis: sed nunc depolite omnia non solum carnalia sed omnia. 1. De. 2. Depolentes omne malitiam et omne dolus et simulationes: et inuidias et detractiones etc. Distinguit autem vitia spiritualia in duo. Primo in peccatum cordis. Secundo oris ibi. Blasphemie etc. Et primo ponit iram. Ira enim virtus iusticiam dei non operatur. et hec est deponenda. Secundo in indignatione que oritur ex ira. que est quando quis reputat aliquem indignum eorum que habet vel ut comparet alij.

Et 27. Indignatio non est mihi. Malitiam que consequitur ad hec duo scilicet quando quis molitur malus proximo inferre Jac. 1. Abicientes omnem immunditiam et abundantiam malicie in mansuetudine etc. Deinde ponit peccata pertinentia ad peccatum oris. Et sunt tria genera peccatorum oris. Per hoc enim peccatum designat inordinatio mentis. Et primo in comparatione ad deum. et hec est blasphemia. Leu. 24. Educ blasphemum extra castra. et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius et lapidet eum populus vniuersus etc. Et sic quecumque blasphemia est peccatum mortale. Sed quid si fit subito? Respondeo dicendum est quod si fit subito ita quod non percipit se blasphemare. non peccat mortaliter. Sed credo quod contumeliosus subito. si tamen percipit quod dicit verba blasphemie peccat mortaliter. Secundo designat inordinationem circa concupiscencia dicens: Turpe sermonem de ore vestro Ephe. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat etc. Tertio inordinationem contra proximum et hoc est mendacium. Prover. 19. Qui loquitur mendacium non effugiet Deinde cum dicit Expoliantes etc. Ostendit rationem quare sunt vitanda predicta vitia. quia scilicet deposita vetustate debet indui nouitas. Mat. 9. Nemo mittit commensuram panni rudis in vestimentum vetus etc. Et primo ponit depositionem vetustatis. Secundo assumptionem nouitatis ibi Et induentes etc. Dicit ergo Depolite hoc expoliantes etc. Hanc hoc inuenerat per peccatum Hebr. 8. Quod autem antiquat et senescit prope interitum est Et hec vetustas propinquat corruptioni. quia peccatum est via ad corruptionem. Item per peccatum perditur virtus et decor spiritualis: que quidem vetustas est introducta per peccatum primi parentis Ro. 5. Sicut enim per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per peccatum mortis: ita et in omnes homines pertransiit in quo omnes peccauerunt. Hunc ergo veterem hominem id est vetustatem peccati. Ro. 6. Vetus homo noster simul crucifixus est ut destruat corpus peccati. ut ultra non seruiamus peccato etc. Exuite cum actibus suis. Ephe. 4. Depolite vos secundum preterita concupiscencia veterem hominem qui corripuit secundum desideria erroris etc. Vetus homo est animus interior renouatus. quia homo ante gratiam habet mentem interiore peccato subiectam. Et quando reparatur per gratiam habet nouitatem. ps. Renouabitur ut aquile iuuentus tua etc. Sal. vlti. In christo iesu neque circuncisio neque prepucium aliquid valet: sed noua creatura etc. Noua creatura est gratia innouans: sed adhuc vetustas remanet in carne. Sed si se quis iudicium noui hominis: tunc induit nouum hominem si vero concupiscit secundum desideria carnis induit vetustatem Ephe. 4. Induite nouum hominem qui secundum deum creatus est in iusticia et sanctitate vitatis. Deinde dicit Et induentes etc. Describit nouum hominem Et primo ostendit renouationis modum. Secundo ubi renouetur. Tertio secundum quid renouatur Ostendit ergo quod interior homo veteris ignorantiam dei renouatur per fidem et agnitionem dei. 2. corinthiorum. 3. In eandem ymaginem transformamur a claritate in claritate tanquam a domini spiritu Sed ubi est hec renouatio? Ibi scilicet ubi est ymago dei que non est in potentia sensitiue partis sed in mente Unde dicit secundum imaginem id est ipsa dei imago que est in nobis renouatur et hoc secundum ymaginem eius scilicet dei qui creauit eum Dicitur autem nouus creatus. quia anima rationalis non est ex tera sed a deo creata. Deinde cum dicit Ubi non est etc. Ostendit hanc inuolutionem esse omnibus communem: alioquin non pertineret ad hominem in quantum homo. Et hoc quia facta est secundum aliquid quod conuenit omnibus. Quintuplex autem hic cadit distinctio inter homines. Una secundum sexum corporeum: et hanc excludit dicens: Ubi non est masculus

Explanatio sancti Thome

et femina. quia non differunt mente sed fm sexum corpo-
reum. Secundo p nationes. et hanc excludit ibi Gentil
et iudeus. Mi em ex fidelibus. illi ex infidelibus. et tamē
vterq; mente rationales. Ro. 3. An iudeorum deus tm?
Honne et gentiu? Immo et gentiu. Tertia fm ritū certū
et propriū. qz quidā legis pfectionē. et quidā ritū eundez
non habebāt. Ro. 10. Idē dñs omnium et. Alia fm lin-
guam ibi Barbarus et scitha. Scithia est versus septen-
trionē. barbarietas aut extraneitatē dicit. Unde barba-
ri quasi extranei. Et simplicitē est barbarus qui extraneus
est ab homine inq̄tum homo. et hoc est inq̄tū rationalis
et ideo illi barbari sunt qui nō regunt rōe et legib⁹. et ido
barbari naturalitē sunt serui et in xpo non differunt. qz et
si ius civile non habēt. tamē legē habēt xpi. Alia fm cō-
ditiones. quia quidā serui quidā liberi. in xpo autē sunt
omnes similes Job. 3. Paruus et magnus ibi sunt et. Er-
go nō sunt hec differētie in xpo. sed est omnia in omnib⁹
xps. Nō em est circūcisio nisi per xpm. et libertas p xpm
si non es liber: libertas tua est xps. Si nō circūcisus cir-
cūcisio tua est xps et sic de alijs. Et in omnibus. qz omni-
bus beneficia sua dat.

Lectio tertia.

Induite vos ergo sicut electi dei sā-
cti et dilecti viscera misericordie be-
nignitatem. humilitatē. modestiā.
patientiā supportantes iniucē et donantes
vobismetipsis si quis aduersus aliquē ha-
bet querelā sicut et dñs donauit vobis. ita et
vos. Super omnia autē hec charitatē habe-
te quod est vinculū pfectionis: et pax xpi ex-
ulter in cordib⁹ vris in qua et vocati estis in
vno corpore et grati estote. Verbū xpi habi-
tet in vobis habūdanter in omni sapiētia do-
cētes et cōmonētes vsmetipos in psalmis
et hymnis et canticis spiritalib⁹: in grā can-
tātes in cordibus vris deo. Omne qdcunq;
facitis in verbo aut in opere: omnia in no-
mine dñi nostri iesu christi grās agētes deo
et patri per ipsum.

Supra apostolus inducit fideles ad vitandū mala: h in-
ducit eos ad operandū bona. et pmo ad opa priculariuz
virtutū. Secūdo ad opera virtutū principalū pfectionū
aīas ibi. Sup omnia et. Et primo cōmemorat eoz cōdi-
tionē. Secūdo subdit virtutū cōnumeratōē ibi Viscē-
ra misericordie et. Dicit ergo Si induistis nouū homi-
nē debetis induere noui hominis pres sez virtutes Ro.
13. Abijciamus ergo opera tenebrarū: et induamur arma
lucis et. Quibus induimur: quando quicqd exteri⁹ ap-
paret est virtutibus ornātū. Sed quibus virtutib⁹? Ali-
rer induunt milites: aliter sacerdotes. Ergo induite vos
bis conueniētia vestimenta. Et electis et sanctis. Et qd
dicit electis pertinet ad remotionē a malo. qd dicit san-
ctis ad donū gratie. 1. cor. 6. Abluti estis: sed sanctifica-
ti estis. Leu. 11. et 19. Sancti estote: qz ego sanctus sum
dñs deus vester et. Et dicit Dilecti p̄inet ad p̄paratio-
nē future glie. Job. 13. In finē dilexit eos. s. vite eterne
Et describit hic vestimēta q̄ p̄tegunt nos in aduersis et
p̄spis. 2. cor. 6. p̄per arma militie a dextris et a sinistris
et. Et pmo q̄ habēda in p̄spis. Secūdo q̄ in aduersis
ibi. Patientiā et. In p̄spis aliqd debem⁹: et pmo p̄rio
misericordiā. Et ideo dicit. Viscera misericordie. Lu. 1.

Per viscera misericordie dei nri et. Phil. 2. Si qua vis-
cera misericordie et. id ē misericordiā ex affectu pcedē-
tē. Ad omnes vero consequēter est habēda benignitas
q̄ est quasi bona igneitas Ignis em liquefacit et esluere
facit humida. Si in te est bonus ignis: liquefacit quicquid
humiditatis habes et dissoluet. Hanc facit sp̄s sanctus.
Sap. 1. Benignus est spiritus sapientie Ephe. 4. Esto
te aut iniucē benigni: misericordes et. In corde debes
humilitatē Eccl. 3. Quanto magis es humilia te in om-
nibus et. In exterioribus debes modestiā: q̄ ponit mo-
dū ne in p̄spis excedas Phil. 3. Gaudete in dño sem-
per: itez vico gaudete. modestia vestra nota sit omnibus
homnibus. In aduersis tria sunt arma habēda. scz pati-
entia que facit qz animus ppter aduersa nō amoueat
ab amore dei et rectitudine iusticie. Lu. 21. In patien-
tia vestra possidebitis animas vras et. Sed quia quan-
doq; contingit qz aliqd a iusticia nō declinat q̄tuz est de
se. tm aliorū mores sunt ei ipotabiles. ideo dicit. Sup
portates iniucē. 2. Pe. 2. Habētis apud eos qui de die
in diē iustā animā inquis operib⁹ cruciābāt et. Ro. 15.
Debemus nos firmiores ibecillitates infirmoz sustine-
re et. Tertio condonatiōē ibi. Et donātes id est parce-
tes. 2. cor. 2. Nā et ego qd donauī. si quid donauī. p̄p̄
vos in p̄sona xpi et. Condonat aut quis iniuriā qm non
habet rancorē ad eū: nec malū contra ipm pcurat. Sed
qm necessitas puniēti est: tunc puniēdus est. Et addit
rationē sicut et dñs Eccl. 28. Homo homini seruat iraz
et a deo querit medelā et. Mat. 18. Omne debitū dimi-
si tibi et. Et post. Homne ergo oportuit et te misereri eoz
serui tui sicut et. Deinde cū dicit Sup omnia et. Indu-
cit ad principales virtutes p̄ficientis alias. Et principa-
lior est charitas inter virtutes. sapiētia vero inter dona
Charitas quidē informā omnes virtutes: sapiētia ve-
ro dirigit. Primo igit inducit ad primū. Secūdo ad se-
cundū ibi. Verbū xpi et. Primo inducit ad charitatem
habēdā. Secūdo ad charitatis effectus ibi. Et pax et.
Dicit ergo. Sup omnia induatis charitatē q̄ omnib⁹ p̄-
dicatis maior est. vt dicit. 1. cor. 13. Super omnia id ē ma-
gis q̄ omnia. quia est finis omnū virtutū. 1. ibi. 1. Finis
aut p̄cepti est charitas et. Vel sup omnia debem⁹ ha-
bere charitatē. quia est super omnia alia. 1. cor. 12. Ad
huc excellentiorē viā vobis demonstro et. Et hoc qz si-
ne ipsa nihil valent alia. Et hec charitas figurat p̄ iuni-
cam inconsutile. Job. 19. Et ratio huius quare est habē-
da est. quia ē vinculū. fm glo. per omnes virtutes homo
perficitur. sed charitas cōnectit eas ad iniucē et facit eas
perseuerantes. et ideo dicitur vinculum. Vel ex natura
sua est vinculum. quia est amor qui est vniciens amatum
amanti. 1. Pe. 11. In funiculis adam traham eos in vni-
culis charitatis et. Sed addit p̄fectionis. quia ē vnū
quodq; perfectū quando adheret fini vltimo scilicet deo
quod facit charitas. Deinde cū dicit. Et pax et. Nos
net ad actus charitatis. Et ponit duos actus scilicet pa-
cem et gratitudinem. et tertiu innuit scilicet gaudiu. Dicit
ergo. Et pax xpi et. Et charitate mor oritur pax que
est scdm Augustinus tranquillitas ordinis sibi a deo in-
stituti quod facit charitas. Qui em aliquid diligit con-
cordat cum eo in voluntate. ps. Pax multa diligentib⁹
legez tuam et. Exulter quia charitatis effectus est gau-
dium quod sequitur ex pace. Proverbior. 12. Qui pas-
cis ineunt consilia sequitur eos gaudium et. Sed nō di-
cit simpliciter pax. quia est pax mundi quam deus nō ve-
nit facere s; xpi quam fecit in dēu et homines. Mar. 9.
Pacē habete in vob: quā anūciāuit. Lu. 11. Et iter ibi
in medio eoz et dixit eis. Pax vob et. Et debet h̄re qz in
ista vocati estis et. 1. cor. 7. In pace vocati nos deus.

in epistolam ad Colossenses III

Et h' subdit: in vno corpe. i. vt sit i vno corpe. Effectus
 ali' est sit' grati. Sa p. 16. In grati spes itaq' hibernalis
 glacies tabescit: et disperiet tanq' aq' supuacua. **Dein**
 de cum dicit. Verbu' xpi et. monet ad sapientiaz: et prio
 docet sapientie origine. Secdo sapientie vsum ibi: Docen
 tes et. Ad hoc etiā q' quis habeat sapientiam verā oportet
 considerare vnde oriat'. **Ecl. i.** Fons sapie verbu' dei
 in excelsis. ergo ex verbo xpi hauriatis eā. **Deutero. 4.**
Hec est sapia v'ra et intellet' corā populis et. **1. Cor. 1.**
Qui fact' est nobis sapientia a deo et. Sed aliq' non hnt
 verbu': iō nec sapiam. Et iō dicit habiter **Prover. 3.** Cir
 cūda eas gustari tuo et describe in tabulis cordis tui et.
Aliquib' sufficit modicum quid de verbo xpi: sed apls
 vult q' habeam' multū. Et iō dicit **Abundāter. 2. Cor.**
9. Potens est de' oēm grām abundare facere i vobis vt
 in omnib' semp oēm sufficientiā habētes abundetis i oē
 opus bonū **Prover. 2.** Sicut thesauros effoderis eam
 et. **Et** addit. In omni sapia id est in oibus p'ncipiū ad
 sapiam xpi debentis studere scire. **Acl. 20.** Nō subterfu
 gi quo min' annūciare vobis oē consiliū dei et. **Ecl. 21**
Cor fatui quasi vas cōfractum et oēm sapiam nō tenebit
 et. **Triplex** autē est v'us hui' sapientie scz instructiois de
 uotiōis et directionis. **Instructio** duplex scz ad cogno
 scendū vera. **Unde** dicit. **Docentes** Quasi dicat. **Habi**
ter ita abundāter in vobis vt de oibus sitis instructi per
 ipm. **2. Th. 3.** Omnis scriptura diuinit' inspirata vri
 lis est ad docendū ad arguendū et. **Itē** ad cognoscendū
 bona iō addit. Et cōmonētes volūntē ipos id est exhortā
 tes vos ad bona opa. **1. Pe. 1.** Suscitare vos in cōmo
 nitione et. **Secdo** ponit v'ū deuotiōis. **Unde** dicit.
In psalmis et hymnis et. **In psalmis** qui designant iocū
 ditare bone opatiōis. **ps.** Laudate eū in voce exultatio
 nis et. **Hymn'** est laus cū cantico. **ps.** Hymn' oibus san
 ctis et. **Canticis** spūalibus q' quecūq' nos facim'
 debem' referre ad bona spūalia: ad p'missa, eterna: et ad
 reuerentiā dei. **Et** iō dicit. **In cordibus** et nō in labijs tui
 p'me **Cor. 14.** Psallam spū psallam et mente et. **Esa.**
29. Populus hic labijs me honorat: cor autē eoz longe
 est a me. **Et** addit. **In gratia** scz recognoscentes gratiaz
 xpi et beneficia dei. **Sunt** autē cantica ecclie cordis p'nci
 paliter: sed oris sunt vt excite' canticuz cordis et pro sim
 plicib' et rudib'. **Tertio** ponit v'ū directionis in ope
 dicēs. **Omne** qd'cuq' facitis et. qz etiā locutio op' qd'
 dā est. **1. Cor. 10.** Sicut manducatis siue bibitis vel ali
 ud qd' facitis oīa i gliaz dei facite et. **Sed** p'tra **Aut** hoc
 est p'ceptū aut cōsiliū: si p'ceptū peccat quicūq' hoc nō fa
 cit: si qū peccat venialiter hoc nō facit: ergo quicūq' pec
 cat venialiter peccat mortaliter. **Hūdeo.** **Quidā** dicunt
 q' hoc est cōsiliū: sed hoc nō est verū. **Sed** dicendum est q'
 non est necessariū q' oīa in deū referant' actu sed habitu: q'
 em facit contra gloriā dei et p'cepta ei' facit p'tra hoc p'ce
 ptum. **Venialiter** autē peccans nō facit contra hoc p'ce
 ptum simpliciter quia non actualiter sed habitualiter
 refert omnia in deum.

Lectio quarta.

Mulieres subdite estote viris: sicut
 et oportet in dño. Viri diligite vxores
 v'ras: et nolite amari eē ad illas. **Fi**
 lii obedite parentib' p' oīa: hoc enī placituz
 est in dño. Patres nolite ad indignationē p'
 uocare filios v'ros vt nō pusillo animo s'nt.
Serui obedite p' oīa dñis carnalib': nō ad
 oculū seruientes q'si hoibus placētes sed in

simplicitate cordis timentes dñm. **Ab**scut
 q' facitis ex a iō opamini sicut dño et nō ho
 minib' scientes q' a dño accipietis retribu
 tionē hereditatis: dño xpo seruite **Qui** est
 iniuriā facit: recipiet id qd' iniure gessit. **Et**
 nō est personaz acceptio apud deuz. **Dñi** qd'
 iustum est et equū seruis p'fate: scientes qm'
 et vos dominū habetis in celo

Posita generali instructione ad oēs: hic incipit ponere
 spālē: prio dat qdā spālia documēta p'ncipia ad singulos
 stat' in ecclia. **Secdo** qdā cōia oibus statib' respectu cer
 taz additionū in q'tro ca. ibi. **P'oni** instate et. **Prima** in
 tres fm tres cōiugatiōes ex quibus dom' constituit fm
 p'bm quaz vna est viri et vxoris. scda p'ris et filij: alia dñi
 et serui. scda ibi. **Filij** et. **Tertia** ibi. **Serui** et. **Quaque**
 qz eaz diuidit in duo fm q' monet subditos vt obediat.
 superiores vt moderate impent. **Dicit** ergo: mulieres et.
 et dicit. **Et** o'z quia hec subiecto est lege diuina ordinata
Gen. 3. Sub viri p'rate eris et ipse dñabit tui et. **1. Cor.**
14. **Mulieres** in ecclesijs taceant. **Nō** est p'mittit eis lo
 qui sed subditas eē sicut et lex dicit et. **Et** rō hui' est qz re
 gere est rōnis: viri autē magis vigent rōne. et iō p'sidere de
 bent. **Itē** addit. **In dño** qz oīa ordiata ad aliquos fines
 sunt referenda finaliter in deū. **Deinde** monet viros
 vt diligant eas: hoc est naturale qz vir et vxor quodā
 mō sunt vnū. **Ephe. 5.** **Vir** diligite vxores v'ras et. **Et**
 p'hibet ne eis sint amari. **2. Th. 1.** **Infirmata** est in bonū
 q' habitat in amaritudinibus. **Ephe. 4.** **Vis** amaritudo
 et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollat a vobis
 cū oī malicia. **Deinde** cū dicit. **Filij** et. agit de scdo et
 dicit. **Obedite** p' oīa scz q' nō sūt p'tra deū. **Heb. 12.** **Pa**
res quidē carnis n're habuim' eruditores et reuerbas
 mur eos et. **Si** vero p'cipiant in his q' sūt p'tra deū: sic in
 telligit illud qd' dicit **Luc. 14.** **Si** q's venit ad me et nō odit
 p'rem suū et m'rez et. et hoc qz hoc est placitū dño. i. i lege
 dñi qz lex charitat' nō remouet legē nature s' p'ficiat. **Est**
 autē lex naturalis q' filij subdat' cure p'ris. **Exo. 20.** **Ho**
nora p'rem tuū et m'rez et. **Deinde** cū dicit. **P'ris** noli
 te et. instruit parentes. **Ephe. 6.** **Et** vos p'ris nolite ad
 iracundiā pronocare filios vestros et. et hoc vt nō pusil
 lanimes s'nt: hui' rō est qz homines retinēt impressionem
 quā a puericia habuerūt. **Naturale** autē est q' qui in seruis
 tute nutriunt' semp sunt pusillanimes. **Iti** rō est cuiusdaz
 quare filij isrl' nō statim in terrā p'missionis sūt p'ducti qz
 fuerant nutriti in seruitute et nō habuissent audaciam cō
 tra inimicos pugnandi. **Esa. 35.** **Dicite** pusillanimes cō
 fortamini et nolite timere et. **Deinde** cum dicit. **Ser**
ui obedite et. agit de tertio: et p'mo de seruis ponit moni
 tionē. **Secdo** ostendit rōnē ibi. **Scientes** et. **Tertio** excludit
 dubitatiōz ibi. **Qui** est et. **Circa** p'mū duo facit: qz
 p'mo monet eos ad obedientiā. **Secdo** determinat obedie
 di modū ibi. **Nō** ad oculū et. **Dicit** ergo. **Serui** fm car
 nalem cōditiōz et. **Per** oīa q' scz nō p'tra deū sūt. **1. Pe.**
2. **Nō** tim bonis et modestis s'z etiā discolis et. **1. Th.**
vlti. **Quicūq'** sunt sub iugo serui dños suos omni ho
 noze dignos arbitret' et. **Deinde** cū dicit. **Nō** ad oca
 lum et. docet modū obediendi. **Et** ostēdit duos modos
 obediendi. **P'mo** qd' simpliciter et sine dolo. **Secundo**
 ostendit q' volūtarie. **Dicit** ergo nō ad oculum scz q'ruz
 pōt videri a domino. **Ephe. 6.** simile. **Et** dicit quasi ho
 minib' placentes qz nō seruiunt hoc modo nisi vt place
 ant hominib'. **Gal. 1.** **Si** adhuc hoibus placere seruis
 xpi non essem. **Itē** addit. **Sz** in simplicitate cordis et.

Explanatio sancti Thome

Id est absque dolo. Job. 1. Erat ille vir simplex et rectus etc. Proverb. 11. Simpliciter iustorum dirigit eos etc. Item voluntarie unde dicit. Quicumque facitis ex alio id est propter operamini. Et hoc sicut domino quia qui seruit alicui propter ordinem iusticie facit hoc propter deum: a quo est hic ordo. Ro. 13. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit etc. Ephe. 6. Facientes voluntate dei ex animo cum bona voluntate seruientes sicut domino et non hominibus. Deinde cum dicit. Scientes etc. ostendit duplicem rationem huius: et una est ex parte remunerationis: alia ex parte deuotionis ad deum. Dicit ergo. Seruatis propter quia a domino accipietis retributionem hereditatis eterne etc. Funes ceciderunt mihi in preclaris: et etiam hereditas mea preclara est mihi. Ephe. 6. Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a domino: siue seruus siue liber. Quorundam enim fuit opinio quod actus iusticie non est meritorium quia hoc videbatur esse debitum: et hoc non est meritorium alicui dare quod suum est. Sed sciendum est quod ex hoc quod voluntarie facis ex hoc ponis aliquid de tuo: quod de potestate tua est velle et non velle: et sic est meritorium. Seruit autem ex debito seruisti domino: et ideo ut habeant mercedem hoc faciunt voluntarie. Sed sic seruite eis quod a deo non recedatis. Item alia est quia sic seruatis domino christo. Ro. 12. Spiritus seruientes domino seruientes. Deinde cum dicit. Qui enim etc. remouet dubitationem. Posset enim dicere seruus. Quomodo seruatis ei qui facit mihi iniuriam. Et ideo dicit. Non est tui ut vindices te subtrahendo ei quod suum est: sed expecta ab eo qui potest: quod qui iniuriam facit etc. 2. Cor. 5. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit siue bonum siue malum. Ephe. 6. Et per sonarum acceptio non est apud deum. Act. 10. Non est personarum acceptio deo. Deinde cum dicit. Domini etc. ostendit qualiter domini se habeant ad seruos. Et circa hoc duo facit: quia primo dat doctrinam. Secundo reddit rationes eorum ibi. Scientes etc. Dupliciter autem potest dominus grauare seruos scilicet faciendo contra eos quod iusticia legis prohibet: quod finem leges non licet domino seuire in seruis. Et ideo dicit: quod iustum est. Item si exigeret totum debitum quod mansuetudo christiana mitigat. Et ideo dicit. Et equum Job. 31. Si contempseris subire iudicium cum seruo meo et ancilla mea cum disceptarent aduersus me etc. Deinde cum dicit. Scientes etc. ponitur ratio quod sicut tu te habes ad eos ita dominus ad te. Ephe. 6. Scientes quod et illorum et vester dominus est in celis.

Capitulum quartum

Orationi instates vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium christi propter quod etiam vincit sum ut manifeste illud: ita ut oporteat me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. Tempore redimentes. Sermo vester semper in gratia valeat condit: ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me sunt omnia vobis nota faciet tibi charissimus frater et fidelis minister et conseruus in domino quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat quod circa vos sunt et consoletur corda vestra cum onesimo charissimo et fideli fratre qui ex vobis est qui omnia que hic agunt nota facient vobis. Salutat

vos aristarchus concaptiuus meus et marcus consoberinus barnabe de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos suscipite illum. Et iesus qui dicit iustus qui sunt ex circumsione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt solatio. Salutem at vos epaphras qui ex vobis est seruus christi iesu semper sollicitus pro vobis in omnibus: ut steteris perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi prohibeo quod habet multum laborem pro vobis et prohibis qui sunt laodicie et qui hierapoli salutem vos lucas medicus charissimus et demas salutem effres qui sunt laodicie: et nympharum et qui in domo eius est ecclesia. Et cum lecta fuerit apud vos epistola hec facite ut et in laodicensium ecclesia legatur: et ea que laodicensium est vobis legatur. Et dicite archippo. Vide ministerium quod accepisti in domino ut impleas illud. Salutatio mea manu pauli. Memores estote viculorum meorum. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum Amen.

Supra posuit specialia documenta ad singulos status hominum: hic ponit pertinentia ad omnes: tamen respectu diuersorum. Et primo ostendit qualiter se habeant ad alios. Secundo qualiter ad ipsos alij se habeant ibi. Que circa me etc. Item prima in duas quod primo ostendit quomodo se habeant ad ipsummet apostolum eorum prelatum. Secundo quomodo ad alios maxime infideles ibi. In sapientia etc. Circa primum duo facit: quod primo instruit eos vniuersaliter ad orandum. Secundo ut orient pro eo ibi. Orantes etc. Debet autem oratio habere tria scilicet sit assidua: grata: et vigilans. Assidua: vnde dicit orationi instates id est cum perseverantia orate. prime Thes. 5. Sine intermissione orate. Luc. 18. Oportet semper orare et nunquam deficere. Item vigilans ut animus non sit pressus. prime Pe. 4. Vigilate in omnibus etc. Luc. 6. Erat precorans in oratione dei etc. Item grata id est in gratiarum actione alii non mere beneficia noua si de acceptis esset ingratus. Phil. 4. Cum gratiarum actione. prime Thes. 5. In omnibus gratias agite etc. Consequenter rogat ut orient pro ipso dicis Orantes simul etc. Quia hoc est debitum quia prelati custodiunt eos et quorum bonum est eorum omnium. 2. Thes. 3. Orate pro nobis ut sermo domini currat etc. Et hoc ut deus aperiat hostium id est os pro quod sermo a corde exit pro quod deus dat gratiam digne proferendi verbum suum. In actione etiam significat aliquid magni Mat. 5. Aperiens os suum docebat eos etc. Et ideo subdit ad loquendum. prime Cor. 14. Spiritus est qui loquitur mysteria. Et his indigeo quod propter verbum christi tribulationes patior. Et ideo orandum est ut libere possim. 2. Thes. 2. Laborem vestrum ad vincula. Et hoc modo ut aperiat id est ut manifestet etc. Tria posuit impedimenta scilicet timorem. et ideo dicit. Victus vel propter altitudinem ita quod subditi nequeant intelligere vel propter incongruitatem temporis vel modi: ideo dicit. Ut os. prime Cor. 3. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalibus. Luce. 12. Fidelis dispensator: et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram. Consequenter cum dicit. In sapientia etc. ostendit quomodo se habeant ad extraneos: et primo in conversatione. Secundo quomodo in locutione ibi. Sermo vester etc. Dicit ergo